
XIN LƯU Ý:
ĐÂY CHỈ LÀ BẢN CHÉP NHÁP
CHƯA ĐƯỢC SƯ GIÁC NGUYÊN HIỆU ĐÍNH.
QUÝ PHẬT TỬ TẠM THỜI CÓ THỂ DÙNG LÀM
TÀI LIỆU NGHIÊN CỨU CHO RIÊNG MÌNH.
XIN TRÁNH IN ẤN PHỔ BIẾN.

Nhật tụng Kālāma – Kinh tạng trích điểm

Kinh Saccavibhanga sutta – 08/01/2023

Rất nhiều lần và rất nhiều lần tôi có nói rằng, bên Cơ Đốc giáo người ta có những lớp giáo lý cho giáo dân, trong khi bên Phật giáo mình thì không có. Phật giáo mình thì tôi biết tôi nói nhiều người sốc, nhiều người cũng không đồng ý họ nói: Có, có học, bên Phật giáo có nhiều lắm nhưng các vị coi kỹ lại coi nội dung lớp giáo lý mình học cái gì? Bao nhiêu buổi cắm trại gia đình Phật tử, bao nhiêu khóa tu học giảng bao nhiêu vấn đề giáo lý mà những cái căn bản, hỏi Phật tử không ai biết gì hết, cái đó đến bây giờ phải nói là khi tôi tiếp xúc tôi thấy bàng hoàng, không biết trong mấy lần cắm trại, trong mấy lớp tu học, 3 ngày 5 ngày 1 tuần không biết học cái gì mà từ Nam truyền tới Bắc phái, bây giờ thêm Khất sĩ nữa, không biết dạy cái gì mà hỏi Phật tử: Bát Chánh Đạo là gì, không ai biết hết; Tứ Diệu đế là gì mỗi người nói một cách. Cái đó là Thiên chúa họ cười vỡ bụng, tại vì đối ngược lại bên Thiên Chúa hỏi mấy cái đó họ trả lời rọc rọc, thí dụ Mười điều răn, hoặc ai hại Chúa, ai phản Chúa, bữa ăn tối cuối cùng gồm những ai, thí dụ như vậy, rồi ông thánh tu đầu tiên là ai, xác giờ chôn ở đâu là họ làm rọc rọc. Còn bên mình mình mù mờ không biết gì hết; lịch sử truyền thừa của Thánh kinh, văn bản đầu tiên tiếng gì, thế nào là Thần học, quan hệ giữa Thần học đối với nhận thức của Thánh kinh, mấy cái đó họ trả lời rọc rọc, còn mình thì không.

Bên mình mù mờ không biết gì hết. Cuộc đời đức Phật người nói một cách, chỗ nói Ngài hoằng pháp 45, chỗ nói Ngài hoằng pháp 49; coi đã không; Có chỗ Ngài đi xuất gia năm 29, có chỗ cho Ngài đi xuất gia hồi 19 tuổi mới ghê chứ. Ngay chuyện cuộc đời vị giáo chủ là mỗi người nói một

cách; Tiếp theo là lịch sử truyền thừa; Tức là sau khi đức Phật ra đi thì giáo pháp của Ngài được truyền thừa sao mình cũng không biết. Không biết sao Phật giáo về tới Việt Nam mỗi người nói một cách, có người nói từ Ấn qua, có người nói từ Tàu qua; Còn nội dung tu học, anh theo Tịnh độ nói khác, anh theo Thiền tông nói khác, anh theo Mật tông nói khác; Coi đã không? Bên Nam truyền cũng vậy. Nam truyền mà những vị trưởng lão coi nặng truyền thống Campuchia, coi nặng truyền thống Miến Điện, coi nặng truyền thống Thái Lan. Như vậy thấy rõ ràng Việt Nam có 3 truyền thống đó: Truyền thống Campuchia, truyền thống của Miến Điện, truyền thống của Thái Lan.

Sở dĩ sáng nay tôi bắt đầu bài giảng bằng những chuyện rất dễ mịch lòng là vì đó là những chuyện bà con nên lưu ý. Nếu nói là chuyện nên lưu ý thì mình cũng phải nói.

Sáng nay chúng ta học về kinh Đế phân biệt. Bản dịch mới gọi là Kinh Phân biệt sự thật. Thì không biết ai có ý dịch Việt hóa 100% nghe nó kỳ, trong khi mình thấy chữ “sự” và chữ “thật” cũng tiếng Hán, rồi chữ “phân biệt” cũng tiếng Hán. Mình tránh chi, để Đế phân biệt cho nó gọn, đổi Phân biệt sự thật nghe kỳ kỳ. Đây là bài kinh nói về Bốn đế.

Như tôi nói hồi nãy. Mình là Phật tử, chuyện đầu tiên, cầu đạo giải thoát bắt buộc phải có nhận thức tối thiểu, căn bản về Giáo lý Bốn đế. Đương nhiên giáo pháp mình không phải chỉ có chừng đó, nhưng đây là cái nền, đây là cái nền mà Phật tử mơ hồ về cái đó thì không được. Chuyện đầu tiên là cho mình.

Chuyện thứ hai là hoằng đạo; Đâu phải đợi tới Tăng ni mới hoằng pháp. Mà ngay cả người Phật tử, khi ai đó hỏi về giáo pháp, về Phật pháp, về con đường mình đang hành trì, tín ngưỡng mà mình đang đi theo mà mình mơ hồ không biết nói sao thì người ta nghĩ gì về đạo của mình? Người ta nghĩ gì về con người của mình. Họ ngạc nhiên, họ nói: Ủa, theo đạo đó mà sao nói chuyện mơ hồ vậy ta? Vậy đó là mê tín rồi.

Chuyện đầu tiên, mình có bằng cấp gì đi nữa nhưng khi người ta biết mình là Phật tử mà mình ầm ớ về giáo pháp thì chuyện đầu tiên người ta nghi ngờ về con người mình rồi. Nghi ngờ liền. Ủa, chả là Phật tử mà giáo lý căn bản chả không biết, vậy cha này theo đạo gì? Nhớ nha. Đương nhiên, chuyện người ta đánh giá mình tốt xấu mặc xác người ta. Nhưng mà ít ra mình cũng tránh. Sống ở đời nhiều khi: **Mình không mong người khác khen, mình cũng không tránh được người khác chê đương nhiên là như vậy đó. Nhưng có điều đừng đẩy người ta vào thế coi thường mình.** Hai chuyện này khác nhau. Nha. Tôi nhắc lại.

Sống ở đời không cầu người ta khen, mà mình cũng không tránh được lời chê, nhưng đừng làm gì cho người ta coi thường mình; Hai chuyện khác nhau. Các bậc thánh người ta không cầu lời khen, không sợ tiếng chê nhưng người ta khoog làm gì để đời chỉ trích. Hai cái đó phân biệt, chứ đừng nói tôi tu tôi không cần thị phi, ai muốn nghĩ tôi sao thì nghĩ. Đúng, ai muốn nghĩ tôi sao thì nghĩ nhưng mình đừng đẩy mình vô thế buộc người ta phải coi thường mình. Anh nói anh Phật tử mà trong khi Giáo lý căn bản anh không biết thì:

1. Chuyện đầu tiên là Anh tu cái gì?

2. Chuyện thứ hai là Vô tình anh gây phản cảm cho người khác khi người ta nhìn về anh, họ nhìn về tôn giáo của anh.

Cái đó rất là quan trọng.

Sáng nay chúng ta học một bài kinh về cốt lõi đạo Phật nguyên thủy: Bốn đế.

Người học không tới thì hiểu lầm tưởng cái này là giáo lý sơ cơ. Không phải. Nó là Giáo lý nền tảng, giáo lý cốt lõi. Từ đó nó mới biến bố, mới được phân tích rộng rãi ra vô vàn pháp môn khác nhưng trên nền tảng Bốn sự thật mà anh phải biết. Trước khi vào chánh kinh chúng ta đảo vòng ở ngoài trước. Có 4 sự thật mà anh phải biết để mới có thể từ phàm chuyển qua Thánh.

Tôi vừa nói câu gì? **Anh phải thấy sự thật anh mới thành thánh.** Cái thấy đây có nhiều cấp độ:

- Thấy cấp 1: Cái thấy qua chữ nghĩa sách vở, qua những gì mình được nghe giảng = Thấy qua trí Văn

- Thấy cấp 2 qua trí Tư = qua thẩm thía, tiêu hóa, tư duy.

- Thấy qua sự thực nghiệm, thể chứng, hành trì, thực tiễn, thực tế, đưa vào trong máu và xương, học đủ biến cải con người mình trở nên tốt hơn mới xài được. Còn học cho biết giống như người ta học về cách nấu ăn, học cách chưng hoa, học về yoga, học về khí công thì cái đó chưa. Học Phật pháp kiểu đó chưa. Học Phật pháp phải đủ để cái biết đó nó biến cải con người mình trở nên dễ thương hơn, sống thông tuệ hơn, minh triết hơn, giỏi chịu đựng, giỏi tha thứ, giỏi độ lượng, bố thí tốt hơn, tiết dục thân tâm tốt hơn thì Phật pháp kiểu đó mình mới xài được.

Có 4 sự thật anh phải thấy, qua 3 cấp độ mà tôi vừa nói:

- Cấp độ 1: Qua nghe, đọc
- Cấp độ 2: Qua tư duy, thẩm thía, tiêu hóa
- Cấp độ 3: Thấy thông qua hành trì, thực tế, thực tiễn, thể nghiệm, thể chứng

Bốn sự thật đó là gì?

- 1- **Sự thật đầu tiên** thấy rằng: **Mọi hiện hữu ở đời là Khổ. Cái gì hễ có sanh thì có diệt. Có rồi phải mất.** Đó là sự thật đầu tiên.

Cái thấy đó quan trọng lắm.

Trước khi viên tịch, đức Phật cũng chốt lại giáo lý của Ngài có một câu thôi: "*Mọi thứ ở đời đều vô thường, hãy tinh tấn chớ để người*" Hết. Ngài nói câu cuối cùng rồi Ngài ra đi. Câu đó rất quan trọng. Mọi thứ là vô thường. Đương nhiên, tùy căn cơ tu hành, căn cơ giác ngộ của mình mà mình thẩm câu này mức độ nào. Câu đó rất là sâu. Mọi thứ là Vô thường: Từ bằng cấp, học vị, tình yêu, tiền bạc, quyền lực, chức vụ, quan hệ xã hội, khen, chê, thị phi, sướng, khổ, buồn, vui, ngu, trí, thiện, ác; tất thảy hễ có rồi nó lại thay đổi sang một tình trạng khác. Không có gì đứng yên mãi hoài. Không có. Nhớ nha.

Chuyện đầu tiên phải thấy mọi thứ là Khổ.

Khổ đây gồm có 2= Khổ cảm giác, khổ bản chất.

- Khổ cảm giác = Sự khó chịu, sự đau đớn về thân, về tâm; về thể lý, sinh lý, tâm lý. Đó gọi là khổ cảm giác.
- Khổ bản chất = Cái gì bất toàn, bất trắc, vô thường, cái gì nó không bền, đó gọi là khổ bản chất.

Sự thật đầu tiên thấy như vậy.

Thì mình thấy, từ mặt trời, mặt trăng, tinh cầu, thiên thể; rồi cho đến hành tinh này: Đất đá, cây cỏ, núi sông, những công trình nhân tạo kỳ vĩ, khổng lồ, quy mô cỡ nào thì theo năm tháng, quý vị coi trên thế giới có công trình nào nó tồn tại được 10.000 năm không? Có không? Tại sao tôi lựa con số 10? Bởi vì, tiếng Tàu có chữ “vạn tuế” hoặc Việt Nam có chữ “thiên thu”, thiên thu, vạn tuế; Các vị coi từ lịch sử nhân loại; Lịch sử địa cầu này tính bằng tỷ năm, lịch sử của vũ trụ cũng tính bằng tỷ, vậy những công trình nhân tạo trên thế giới này có cái nào đáng mặt thiên thu hay vạn tuế không? Thiên thu là ngàn năm. Có không? Đương nhiên trong room thế nào cũng có người nói: Có, có. Tôi hỏi cái nào? Các vị nói Kim tự tháp. Các vị coi nó có mà có kiểu nào? Các vị có biết chiều cao nguyên thủy của Kim tự tháp so với chiều cao hiện tại nó chênh lệch nhau kinh khủng lắm, biết không? Và, hình hài của Kim tự tháp nguyên thủy và hình hài Kim tự tháp bây giờ nó ra làm sao? Nó từ một cô hoa hậu xuống tới bà già 92 tuổi. Có biết chuyện đó không? Nguyên thủy nó là hoa hậu, mà bây giờ nó đã 92 tuổi rồi. Nó không có còn. Đó là Kim tự tháp đó, Vạn lý trường thành, rồi bao nhiêu đền Patheon của Hy Lạp, bao nhiêu công trình ở Syria, Tiểu Á, Iraq, Ba Tư, bao nhiêu công trình ở đó ban hành hết. Đó là nói về những cái bền lâu. Còn thân xác con người các vị coi coi, từ Alexander the Great – A Lịch Sơn, tới A Dục, rồi tới Tần Thủy Hoàng, Hitler, Pol Pot, Mao Trạch Đông, bao nhiêu nhân vật ghê gớm nhất giờ còn gì không? Rồi vừa qua mình thấy các vị hòa thượng hàng đầu Việt Nam cùng thời, những danh nhân Phật giáo thôi nha, thí dụ như ông Goenka, hòa thượng Nhất Hạnh, hòa thượng Hộ Giác, hòa thượng Tâm Châu, hòa thượng Quảng Độ, hòa thượng Trí Quang,... Tất cả giờ đã đi vào bóng đêm của dĩ vãng hết. Cách đây mấy hôm đức giáo hoàng Biển Đức - Benedict của Vatican cũng là vị giáo hoàng từ nhiệm cũng đã ra đi cách đây mới mấy hôm thôi. Cho nên mọi thứ là vậy đó, nó vô thường.

Sự thật thứ nhất – MỌI HIỆN HỮU ĐỀU LÀ KHỔ.

2- Sự thật thứ 2: MÌNH THÍCH CÁI GÌ CŨNG LÀ THÍCH TRONG KHỔ

Từ cái tiền đề đầu tiên: Mọi thứ đều là Khổ; Khổ đây không chỉ đơn giản là cái khó chịu, khổ có nghĩa là cái bất toàn, bất trắc gọi là Khổ. Nhớ cái đó. Sự thật thứ hai: Thích cái gì cũng là thích trong khổ. Hễ thích = đầu tư; Thích trong khổ = Đầu tư trong khổ.

Trong Kinh Kālāma Nhật tụng, có bài kinh đức Phật dạy thế này: Ai còn vui thú trong Đất, nước, lửa, gió là người đó còn thích trong khổ; hễ còn thích trong khổ đừng hòng thoát khổ. Đó là nói

về vật chất; Ai còn thích thiện ác buồn vui, khổ lạc ưu hỷ xả, những cảm giác, cảm xúc, tinh thần = người đó đang thích khổ. Hễ thích khổ đừng hòng thoát khổ.

Ai trong room này cũng biết, trên 18 tuổi đều biết câu này: Hễ ta thích cái gì đó là ta đang ghim sâu, gắm chặt vào đó, làm sao ta thoát ra được? Dầu đó là những thứ kích thích nghiện ngập hay là tình yêu nam nữ, hay là sở hữu tài sản, hay là quyền lực, chức vụ. Hễ mình thích cái gì có nghĩa là mình dính vào trong đó, mà dính vào trong đó sao rời nó được? Muốn rời nó mình phải buông nó chứ. Đúng không?

Muốn rời nó phải buông nó. Buông trong tinh thần, tâm lý.

Cho nên, sự thật thứ hai – Anh thích cái gì cũng là thích trong Khổ, thích trong Khổ = Đầu tư trong khổ, đầu tư cái khổ khác.

3- Sự thật thứ 3: MUỐN HẾT KHỔ ĐỪNG THÍCH NỮA. SỰ VẮNG MẶT CỦA CÁI THÍCH LÀ CỨU CÁNH THOÁT KHỔ

Cái này tôi phải nói là tôi giảng mang tính đại chúng, chứ còn nếu mà giảng sâu, giảng rộng cho người hành đạo thì chúng ta không thể nào qua bài giảng mấy chục phút này không ăn thua gì hết; cái này tùy duyên. Quý vị có duyên thì quý vị tìm hiểu thêm, tìm hiểu riêng; Còn cái này tôi giảng chung chung thôi.

Cái thứ ba này nó sâu lắm. Sự thoát khổ chỉ đến từ chuyện không còn thích trong cái khổ nữa.

Trong kinh có bài kinh này hay lắm nè: *Mọi thứ là vô thường, cái gì có sanh có diệt cái đó gọi là vô thường; Trong cái gì vô thường phải được thấy là Khổ; Trong vô thường, khổ phải được nhận thức rằng không có gì đáng để gọi là Tôi, Của Tôi ở đây.* Ý niệm Tôi là, Của Tôi, có trong tôi và trong tôi có cái đó, tôi có trong cái đó và cái đó có trong tôi, tôi là cái này, tôi là cái kia, cái này là của tôi, cái này là của người khác ý niệm này không còn nữa, tại vì khi thấy rằng: Mọi thứ có sanh có diệt là vô thường, trong cái vô thường phải được thấy là Khổ. Trong cái gì Vô thường, Khổ thì nó không có cái gì đáng để gọi là Tôi, Của Tôi hết;

Cho nên, sự thật thứ 3 là gì? Ngày nào vắng mặt, trừ được, bỏ được, buông được cái thích, bất cứ thích trong cái gì, đó chính là cứu cánh thoát khổ. Nhưng nói tới đây chưa đủ, nó còn có cái thứ tư nữa.

4- Nói đến sự thoát khổ phải nói đến: CON ĐƯỜNG NÀO DẪN ĐẾN SỰ THOÁT KHỔ ĐÓ? CHÍNH LÀ SỐNG & HÀNH ĐỘNG BẰNG 3 NHẬN THỨC VỪA NÓI:

Nhận thức :

- (1) Mọi thứ đều là khổ.
- (2) Thích cái gì cũng thích trong khổ.
- (3) Sự vắng mặt của cái thích là cứu cánh thoát khổ.

Liên tục, thường trực sống trong 3 nhận thức đó được gọi là đang có mặt trên con đường dẫn đến sự thoát khổ; Và, con đường ấy, 3 nhận thức ấy có sự phân tích rộng đó là Bát Chánh Đạo.

Nói theo A Tỳ Đàm, Bát Chánh Đạo là những khía cạnh tâm lý vốn dĩ có ở khắp mọi người, ngay cả người không biết Phật pháp, những người thiết tha sanh tử, những người đam mê trong chuyện trầm luân họ vẫn có đủ 8 cái này, nhớ nha. Nhớ cái đó.; Nhưng 8 cái đó phải được thể hiện qua 3 nhận thức vừa nói thì 8 cái này mới gọi là con đường thoát khổ.

Trong vòng sanh tử luân hồi vô tận, vô biên, vô lượng, trong thời gian đức Phật dạy rằng máu chúng ta đổ ra nhiều hơn nước trong bốn biển, nước mắt đổ ra nhiều hơn nước trong bốn biển, sữa mẹ chúng ta bú nhiều hơn nước trong bốn biển, thì trong thời gian dài thăm thẳm đó, 8 khía cạnh tâm lý này nó có trong đầu mình, chứ không phải không có, nhưng khổ là không gắn liền 3 nhận thức này.

Mình cũng có trí chứ.

Thí dụ, Chánh kiến gồm có 2. Ở đây tôi vừa giảng bằng Chánh kinh vừa giảng bằng Chú giải nha. Chánh kiến gồm có 2:

1- Trí tuệ nhân quả : Biết rằng tất cả những cái gì nói, làm, suy nghĩ bằng tâm thiện, tâm ác đều để lại kết quả, ít nhiều nặng nhẹ, không có gì vô nghiệp, không có gì là vô hiệu. Đó là trí nhân quả.

2- Trí tuệ Tam tướng: Biết rằng mọi thứ ở đời đều do duyên mà có, có rồi phải mất.

Trong vô số kiếp luân hồi mình cũng có trí, trí Nhân quả mình có nhưng trí Tam tướng mình không có. Mình chỉ có một miếng nhỏ của Chánh kiến thôi. Mình chỉ có một miếng nhỏ của Chánh tư duy thôi; Tức là cũng có những lúc mình tu hành mình có; Rồi Chánh ngữ, Chánh nghiệp,.. lát tôi sẽ giảng. Tôi mới đạo thôi. Tức là, trong vô số kiếp luân hồi mình cũng có 8 khía cạnh tâm lý này; nhưng 8 khía cạnh này không được gọi là con đường giải thoát, là bởi vì sao? Vì 8 khía cạnh đó không gắn liền với 3 nhận thức mà tôi vừa nói. Nhớ nha. Cho nên, 8 cái này lúc bấy giờ không gọi là con đường Giải thoát. Nhớ ha.

Rồi, bây giờ tôi vô Chánh kinh nè.

Có một ngày đó, đức Phật Ngài gọi các tỳ-kheo Ngài dạy: Các người hãy thường xuyên thân cận, gần gũi, gặp gỡ, tham vấn với 2 vị đại đệ tử của ta: Xá Lợi Phất, Mục Kiền Liên. Họ sẽ giúp đỡ cho các người rất là nhiều. Xá Lợi Phất, như người mẹ, Mục Kiền Liên giống như bà vú nuôi.

Ngài Xá Lợi Phất thường giúp cho nhiều người có trí tuệ Sơ Quả, dắt người ta vào tầng thánh đầu tiên = Sanh người ta trong hình hài mới = Sanh mẫu/ **Janetā**

Ngài Mục Kiền Liên như dưỡng mẫu, vú nuôi = Ai đẻ sẵn thì mình chăm sóc, bú mớm, tắm rửa, nuôi lớn, dạy dỗ gọi là vú nuôi/ **āpādetā**

Ngài nói vậy, rồi Ngài nói, riêng Xá Lợi Phất có thể chuyển vận pháp luân = Trình bày giáo pháp đã được ta khơi mào. Đức Như Lai là vị tự mình giác ngộ không cần ai hướng dẫn, và tuyên thuyết giáo pháp theo cách riêng của mình không cần ai dạy. Nhưng riêng vị Đại đệ tử lớn như

ngài Xá Lợi Phất, ngài chỉ cần được đức Phật khai thị sơ sơ thôi, ngài có thể trùng tuyên, thuyết giảng, diễn giải giáo pháp sâu rộng khôn cùng.

Sau khi nói vấn tắt như vậy xong, đức Thế Tôn vào phòng riêng.

Ngài Xá Lợi Phất quan sát chư tăng, ngài thấy chư tăng đang sẵn sàng để nghe pháp, ngài mới giảng rằng: Thế Tôn vừa nhắc đến chuyện chuyển vận pháp luân = tuyên thuyết, nói rộng về bốn đế; Ở đây, ta sẽ trình bày cho các hiền giả nghe Bốn đế là cái gì.

Chuyển vận pháp luân = Diễn giải giáo pháp; Giáo pháp ở đây, một cách ngắn gọn và cốt lõi, Giáo pháp = Bốn Đế. Toàn bộ giáo pháp của Ngài nằm gọn trong đó.

Người có ác cảm với giáo pháp là một, tự phụ tự kiêu là hai, liếc mắt thấy số 4 trong Tứ đế thấy nó ít quá, cứ nghĩ đạo Phật nghèo, có nhiều đó. No. Học một đời chưa học hết Khổ đế, học một đời tập trung Tập đế học không hết. Tại sao tôi nói mạnh như vậy? Tại sao không hết? Tại vì nếu biết hết, nói biết hết chỉ có Phật thôi; Tức là, biết đủ để chấm dứt phiền não cho mình và đủ để hướng dẫn cho những người hữu duyên thì chỉ có đức Phật, dưới chút là ngài Xá Lợi Phất. Số lượng người hữu duyên ngài Xá Lợi Phất nhìn thấy đương nhiên ít hơn đức Phật. Và, có nhiều người ngài biết họ có duyên chứng đạo nhưng loay hoay mãi mà ngài không tìm ra cách nào giúp cho người ta chứng. Có trường hợp đó. Còn xuống chút nữa như chúng ta, đó là, chỉ biết đại khái qua từ chương, qua sách vở. Mình còn nguy ở chỗ là mình biết Bốn Đế thông qua vô số dịch giả, diễn giả, tác giả. Nó khổ vậy đó.

Thí dụ, đề tài Bốn Đế cha nào cũng nói tinh phần Phật pháp cha nào cũng nhắc tới Bốn đế. Thí dụ, Việt Nam có ông Thu Giang Nguyễn Duy Cần, ông có viết quyển Phật học Tinh hoa – Đối với tôi đó là thậm xưng. Bởi vì “tinh hoa” là anh phải ở tầm nào, còn đấng này ông nói như vậy: Một là giống như ông là thánh; còn hai là như pháp sư Tam Tạng vậy đó. Trong khi mình đọc vô mình lạnh xương sống luôn. Ông không có biết gì cái gọi là Bốn Đế hết, ông không biết gì về 12 Duyên khởi mà ông phang coi như đã luôn. Cẩn thận cái đó.

Cho nên, khi ngài Xá Lợi Phất ngài nói đến Bốn Đế, nghĩa là ngài nói đến lãnh vực, nếu phàm phu mình không nghiên cứu kinh điển, không có dịp lắng nghe, không có dịp thực tập hành trì thì thua. Ngài nhắc Bốn Đế là gì?

1. **Khổ Đế**, như hồi nãy tôi rao rao đó. Tức là, cái gì có mặt ở đời đều phải mất đi.

Cái gì là Sanh, già, đau, chết, muốn không được, thương phải xa, ghét phải gần, nói chung là sự có mặt của 5 uẩn, tức là thân, tâm này; hồn & xác này nè; Câu cuối mới quan trọng, Sự có mặt của hồn & xác này là khổ. Đó là nói sương sương; Còn nói rộng, hồn và xác, 5 uẩn này nói rộng là vô lượng vũ trụ. Các vị nghe không? Trong kinh có câu: **Samkhittena pañcupādānakkhandhā dukkhā** = Nói gọn lại 5 uẩn là khổ.

Ở trên thì ngài nói nào sanh, già, bệnh, chết, muốn không được, thương phải xa, ghét phải gần; trên thì nói nó hơi nôm na cho người ta hình dung; Nhưng mà chốt lại một câu rất là sâu, đó là:

Bản thân thân - tâm (5 uẩn = thân – tâm) là khổ. Mà tại sao trong đây nói thân -tâm mà tôi phang tới vũ trụ? Là bởi vì sao? Là vì 5 uẩn còn có cách trình bày nữa là 6 căn.

Vì con người mình có lúc mình nói 5 uẩn cũng được, mà nói 6 căn cũng được; Mà 6 căn là gì? Nếu mình đem tra trong sách, 6 căn là mắt, tai, mũi, lưỡi, thân, ý; Vậy đâu gọi là vũ trụ? No. Nghe cho kỹ.

Con mắt chỉ được gọi là con mắt là bởi vì nó có cái để nó nhìn, nó có khả năng nhìn và có cái để nhìn. Nghe cho kỹ nha. Nó có khả năng nhìn và nó có cái để nó nhìn thì nó mới gọi là con mắt còn không nó chỉ là cục thịt thôi. Lỗ tai cũng vậy. Lỗ tai chỉ được gọi lỗ tai vì nó là thần kinh thính giác. Nó phải có khả năng nghe chứ người điếc là không xài. Phải có khả năng nghe và có cái để nghe thì mới gọi là lỗ tai, còn không nó là cục thịt thôi; 6 căn, các căn còn lại cũng vậy mà hiểu.

Đối với ý căn là nó phải có cái gì để nó biết, cái đối tượng của 5 giác quan đầu là 5 đối tượng vật chất, những cái gì mình thấy, nghe, ngửi, nếm, đụng; Riêng cái đối tượng giác quan thứ 6 nó là những cái gì mà không thể biết bằng 5 giác quan vật chất. Thí dụ như, những hồi ức, những vấn đề tư duy trừu tượng, không thể sờ chạm không thể nhìn thấy, không thể nếm được, thì những cái đó được gọi là cảnh pháp; Thí dụ, những suy tư về triết học, về chính trị, về văn hóa, về kinh tế, những suy tư là cảnh pháp; Nếu nói như vậy thì trăng sao, hoa lá cũng được kể trong 5 uẩn bởi vì sao? Nói theo A Tỳ Đàm, nó thuộc sắc cảnh Sắc, sắc cảnh thính, sắc cảnh khí, sắc cảnh vị, có nghĩa là những đối tượng của 5 giác quan vật chất cũng được gọi là Sắc pháp. Mà sắc pháp nó có một tên gọi chuyên môn là Sắc uẩn.

Sắc uẩn gồm có: Sắc uẩn Căn và Sắc uẩn cảnh; Nhớ nha. Căn = Cái gì thuộc về mình; Cảnh = Cái gì là đối tượng để mình nhận biết. Cả 2 cái đó đều được gọi là Sắc pháp nếu nó là vật chất. Nhớ nha.

Nói như vậy thì, trăng sao, hoa lá, cây cối, kênh rạch, sông hồ, đại dương, núi non,... nó đều là đối tượng để mắt biết, cho tai, mũi, lưỡi, thân biết; Mà nếu nó là đối tượng như vậy nó là 1 phần của Sắc uẩn. Nhớ nha. Vì nó là Sắc cảnh sắc mà. Nhớ cái đó. Nó là một phần. Nó không có tách rời.

Nghe cho kỹ.

Dầu trực tiếp hay gián tiếp, miễn là nó thuộc về chúng sanh hay đối tượng nhận biết của chúng sanh thì tất cả đều là khổ. Là vì sao? Vì nó không có bền. Nó khổ vì nó không có bền.

Ngài trình bày thứ nhứt là Khổ Đế.

2. Thứ hai là Tập đế

Tập đế ở đây ngài nói một cách rất là chuyên môn, đó là lòng tham, 3 thứ tham ái: Dục ái, Sắc Ái, Vô Sắc Ái đúng không? Dục Ái, Hữu ái, Phi hữu ái, tùy cách kể. Cách kể rất chuyên môn, nhưng giờ tôi diễn dịch lại, bằng khái niệm và ngôn ngữ thời nay cho bà con dễ nắm.

Tham Ái gồm có 3. Thay vì cách kể ngài Xá Lợi Phất giờ tôi kể kiểu này nó dễ:

- (1) Thích thú trong chuyện hiện hữu= Sợ chết, tham sống, sợ mình tan loãng vào trời đất, không còn gì hết; Muốn mình đời đời còn hoàn = Thích hiện hữu.
- (2) Thích thú trong sở hữu= Thích mình cầm nắm cái gì đó, thích mình phải có cái gì đó, có cái gì đó thuộc quyền của mình, thuộc quyền sở hữu của mình = Thích sở hữu, dầu sở hữu người hay là vật, sở hữu nhà cửa, đồng hồ, xe cộ, sở hữu người, sở hữu con cái, vợ chồng, tình yêu, danh vọng,...
- (3) Thích thú trong hưởng thụ= Thích nhìn cái này, thích nghe cái kia, thích ngửi cái nọ, thích chăn êm, nệm ấm, quần là áo lụa, tiện nghi, cái gì đẹp, cái gì sang, nổi tiếng,... cái gì người ta nhìn vào người ta ngưỡng mộ và ganh tị, mình thích xài cái đó, thích ăn cái đó, đó gọi là thích hưởng thụ.

3 cái này cộng lại là Tập Đế = Thích thú trong chuyện sở hữu- Thích thú trong chuyện hiện hữu – Thích thú trong chuyện hưởng thụ.

Đối với vị Phạm thiên, họ không có tham ái thô thiển giống như mình.

Chúng sanh gồm 3 hạng, chắc bà con nghe rồi:

- Hạng đam mê trong vật chất gọi là Dục giới.
- Hạng chán vật chất lấy vật chất làm đề mục tu thiền = Phạm thiên Sắc Giới.
- Hạng thứ 3 chán vật chất, lấy đề mục tinh thần, để mà tu tập thiền Vô Sắc = Phạm thiên Vô Sắc giới.

Có nghĩa, hạng thứ nhất đam mê trong khoái lạc vật chất; Hạng thứ hai đam mê trong thiền vật chất; Hạng thứ ba là đam mê trong thiền tâm lý. Nói bằng ngôn ngữ bây giờ đó. Tôi đang nói về 3 hạng chúng sinh. Theo thuật ngữ trong kinh Phật thì Tham ái xài từ thấy ghê lắm. Giờ tôi xài 3 cái khái niệm tham ái bây giờ: Thích sở hữu – Thích hiện hữu – Thích hưởng thụ.

Dầu là Phạm thiên đi nữa họ cũng thích hiện hữu chứ. Phạm thiên phàm vẫn thấy sự hiện hữu là hay = Thích hiện hữu; Họ không thích hưởng thụ vật chất như mình, thích hưởng thụ = họ thích cảm giác lâng lâng, nhẹ nhàng, mát lạnh, phiêu hốt của người chứng thiền. Đó cũng là thích hưởng thụ nhưng nó cao hơn mình. Còn sở hữu thì không. Còn nếu mình giáng mình gượng thì cũng có sở hữu; Thích sở hữu = thích sở hữu tầng thiên họ đang có, họ thấy cái họ đang có là hay. Đó là thích sở hữu. Rồi họ thấy cảm giác họ đang có là hay = Thích hưởng thụ. Họ không muốn mất sự có mặt đó = thích hiện hữu; Đó là Phạm thiên. Họ cũng có 3 cái này nhưng mà họ có trong một trình độ cao hơn mình.

Còn mình dưới cõi này, cõi Dục thì 3 cái này của mình nó thô lắm. Nó tầm thường, thấp kém. Thích hưởng thụ của mình là hưởng thụ trong vật chất: Nghe, ngửi, nếm, đụng; Thích sở hữu cũng sở hữu những cái mình có thể nghe, ngửi, nếm, đụng,.. thích hiện hữu thì khỏi nói rồi: Sợ chết.

Hễ còn 3 cái này: Thích hiện hữu, sở hữu, hưởng thụ thì còn khổ. Dầu cho cái mình sở hữu nó trừu tượng hay nó điển hình, cụ thể cách mấy. Cái mình hưởng thụ nó trừu tượng hay cụ thể; Rồi hiện hữu, dầu hình thức hiện hữu của mình là một con chó, con heo hay của một vị trời hay của vị Phạm thiên, miễn là còn muốn sống nữa, sợ tan loãng biến mất = thích hiện hữu; hễ còn kẹt 1 trong 3 là tiếp tục đầu thai, tiếp tục sanh tử, tiếp tục đầu tư những hình hài, những thân phận mới; Đương nhiên, với tác động của tập khí sanh tử chúng ta thích sống bất thiện hơn sống thiện.

Trong room thế nào cũng có nhiều người sốc. Ủa, tui nhỏ lớn tui đâu có ác. Chữ Ác hiểu theo nghĩa của mình: Đốt nhà, cướp của, giết người, cái đó là nghèo lắm. Ác trong đạo Phật hiểu cho rốt ráo: Tham là bất thiện, Sân là bất thiện, Si là bất thiện, Tà kiến là bất thiện, thấy mình hay là cái bất thiện, thấy mình không có thua ai cũng là bất thiện, tự ti mặc cảm cũng là bất thiện; mình thích cái chén mẻ cũng là cái tham, thích lâu đài cũng là tham, thích viên kim cương cũng là tham, thích viên sỏi cũng là tham; Mà hễ tham, sân, si là bất thiện. Nhớ cái đó.

Học Phật phải biết bất thiện ở nhiều nghĩa khác nhau. Chứ không phải Thiện ở đây mình hiểu nghĩa rất là nghèo. Thiện mình hiểu theo nghĩa là Bồ thí, đi chùa, tụng kinh, niệm Phật, trai tăng, cúng dường, phục vụ, xây dựng cầu đường, làm chuyện xã hội, từ thiện. No. Mà thiện đây nó gồm có nhiều: Thiện qua thân, qua khẩu, qua ý.

Thiện qua thân = Những gì mình làm bằng tay chân người khác thấy được.

Thiện qua khẩu = Nói năng phát biểu người khác nghe được.

Thiện qua ý = Những tư duy trong đầu của mình – gọi là ý nghiệp.

Thì 3 cái này là 3 cơ hội để mình thể hiện cái thiện, ác của mình. Mà hễ ngày nào mình còn đam mê, thích thú trong 3 cái đó tôi vừa nói thì ngày đó mình tiếp tục đầu tư cái mới, và, chính vì này tôi nói chỗ Tập khí sanh tử nó khiến cho nên mình (Tập khí sanh tử = Thói quen tâm lý nhiều đời), nó khiến cho mình thường làm ác hay làm thiện. Dầu cho mình hưởng thụ cái mình làm ra mồ hôi nước mắt cũng là bất thiện. Chính vì thói quen sống ác nhiều hơn sống thiện, thích hưởng thụ hơn đơn giản, thích nắm giữ hơn buông bỏ, thích hờn giận hơn tha thứ, hai cái này nè, nó khiến cho mình đời đời sanh ra khổ nhiều hơn vui. Chứ nếu luân hồi mà mình bảo đảm bằng cách nào đó mà cứ sanh ra được sướng.

Tôi chỉ mong có 2 chuyện thôi: Một, đời đời sanh ra không cần khá hơn bây giờ, giống y chang vậy cũng được nữa, đời đời sanh ra giống vậy; thứ hai chỉ mong đời đời sanh ra nhớ kiếp trước. Nghe kịp không? Mọi kiếp sanh ra giống mình đang có và có khả năng nhớ lại được kiếp trước không giới hạn, muốn nhớ nhiều nhớ thì chỉ cần có 2 cái này là đời đời tôi không muốn tu hành giải thoát tui muốn sanh tử hoài, nhưng tôi biết chuyện đó không có, tôi biết chuyện đó không bao giờ có. Chuyện đời đời sanh ra được như vậy là không có. Nói vậy không có nghĩa là tôi đang ngon lành, mà tại vì trước mắt, bằng mặc cảm, tự ti, tôi nghĩ, thôi tới đây được rồi: Biết Phật pháp, biết đọc sách, biết yêu thiên nhiên, biết thưởng thức văn nghệ, biết thờ kính Tam Bảo, tôi nghĩ vậy là vui rồi, đúng không? Và tình trạng sức khỏe như tôi hiện giờ, tôi không có 6

múi, tôi không có cơ bắp nhưng mà tôi không bị đau đớn, tôi không bị gì hết vậy là được rồi. Tôi mong cứ như vậy kéo dài 5000 triệu tỷ năm nữa, cứ vậy, thêm cả khả năng nhớ kiếp trước là đời đời bất diệt, là tôi không muốn Niết Bàn. Nhưng mà tôi biết chuyện đó không bao giờ có. Là vì sao? là vì mọi thứ không đứng yên. Thứ hai, Khuynh hướng sống ác mình luôn luôn nhiều hơn thiên cho nên để ra khổ nhiều hơn sướng. Nhớ cái đó. Để ra khổ nhiều hơn sướng. Vì sao? Vì muôn thuở khuynh hướng ác nhiều hơn khuynh hướng thiện, bản năng ác nó mạnh hơn; Thêm nữa, nếu may mắn làm Thiên chủ Đế Thích- Ngọc Hoàng Thượng Đế, Phạm thiên thì sao? Cũng phải có lúc chết. Mà chết rồi, hậu vận bất trắc lắm. Làm chó, làm heo mệt lắm.

Trong kinh kể có lần đức Phật Ngài đi bát, Ngài đi chung ngài Anan. Ngài đang đi có con heo băng qua mặt Ngài, Ngài mỉm cười, ngài Anan hỏi. Đức Phật Ngài dạy: Con heo mới vừa chạy băng qua, cách đây không lâu nó là vị Phạm thiên. Nó hưởng hết tuổi thọ nó lọt xuống. Theo trong Chú giải nói, Phạm thiên xuống họ không trực tiếp bị đọa, họ phải đi qua một kiếp trung gian nhưng kiếp trung gian đó dài hay ngắn khó nói lắm. Tại vì sau thời gian dài trên Phạm thiên họ có nhiều thời gian dài sống trong tâm lành mà, đúng; Nhờ tâm lành đó họ chết ở Phạm thiên họ không sanh thẳng xuống cõi đọa, họ không sanh thẳng vô Địa ngục, không sanh thẳng vô loài súc sanh mà họ phải thông qua một kiếp độn, kiếp trung gian an lạc, thí dụ làm người hay làm Dục thiên; Nhưng mà, dài ngắn khó nói lắm. Theo luật thì họ phải đi qua một kiếp trung gian. Nhưng mà kiếp trung gian đó có thể chỉ có 1 ngày là xong; Cho nên, Ngài mới nói, con heo này mới vừa từ Phạm thiên sanh xuống là như vậy đó. Có nghĩa là đầu nó đi qua kiếp độn nhưng không đáng kể. Nghĩ vậy mà ớn.

Cho nên, sự thật thứ hai đó là: Thấy rằng thích cái gì cũng là thích trong khổ. Thích có 3: Thích hưởng thụ - Thích sở hữu – Thích hiện hữu.

3. Sự thật thứ ba ngài Xá Lợi Phất ngài giảng – Sự chấm dứt cái thích chính là sự thoát khổ (*mutti anālayo*) = không thích nữa chính là sự thoát khổ

Bản thân vị A La Hán đầu chưa viên tịch, tắt thở nhưng khi lòng không thích nữa thì Ngài đã được an lạc. Và như tôi nói một tỷ lần. An lạc nói theo phàm phu, hạnh phúc, nói theo phàm phu, sung sướng nói theo phàm phu là anh phải có gì để hưởng, có cái gì để anh nắm trong tay. Nói chung, hạnh phúc của thế gian thường người ta đặt trên chữ Có. Nhưng có ngày các vị nghiệm ra: Hạnh phúc có khi đến từ cái Có, có khi đến từ cái Không. Mình có cái gì đó mình mới hạnh phúc; Nhưng cũng có trường hợp hạnh phúc vì mình không có gì đó.

Thí dụ, như vị La Hán khi ngài không thích trong cái gì, vì cái gì ngài cũng thấy nó chớp tắt chớp tắt, sanh diệt, cái gì ngài cũng thấy vô thường, cái quan trọng nhất là ngài hiểu rằng: Tất cả những cái thích đều là do hiểu lầm. Do tiền nghiệp đời trước, mình sanh ra trong cái hình hài nào đó mình mới thích cái tương ứng. Làm heo làm chó mình có cái thích của loài heo chó. Mà làm con người châu Phi nó có cái thích khác với người châu Âu. Người châu Âu có cái thích khác người châu Mỹ, người châu Mỹ có thích khác người châu Á. Mà riêng trong đám châu Á mình thấy, ai có tiếp xúc, có làm việc, có sống gần người Nhật mình thấy tâm tình người Nhật khác người Việt mình nhiều lắm. Như vậy thấy rõ ràng cái thích của chúng sanh do nhiều yếu tố tác

động, thí dụ do Tiền nghiệp, do môi trường sống hiện tại, do bối cảnh văn hóa, bối cảnh gia đình nó mới tạo ra cái thích của mỗi người. Và tùy vào cảnh giới tái sinh, mình sanh vào cảnh giới nào, mình thích cái gì. Thí dụ, giờ mình chộp mắt mình chết làm con chim, mà chim thì có nhiều loại, có chim ăn sâu ăn côn trùng, có chim ăn các loại hạt, có chim ăn thịt sống, có chim ăn củ, rễ, hoa trái gì đó. Tùy. Hễ mình lọt vô cảnh giới nào mình có cái thích riêng. Và, khi mình làm thân con người, sắc dân nào, đất nước nào, vùng miền nào, châu lục nào thì mình có những cái thích rất đặc thù. Chưa kể là giới tính, chưa kể bối cảnh gia đình, bối cảnh xã hội mà mình sinh trưởng.

khi mình thích cái gì đó, có cái mình thích mình bèn gọi là hạnh phúc; Một là không được cái mình thích hoặc mình phải chịu đựng cái mình ghét mình bèn gọi là đau khổ. Vị A La Hán an lạc chỗ nào? Vị A La Hán an lạc chỗ là ngài không thích cái gì hết. Hễ không thích thì không có ghét; Thích cái mềm thì ghét cái cứng, thích cái nóng thì ghét cái lạnh, thích cái mịn thì ghét cái nhám, còn vị La Hán thì trót quớ có nghĩa là ngài không thích cái gì đặc biệt, từ đó ngài không ghét cái gì đặc biệt. Ngài không ái luyến, thương nhớ ai đặc biệt cho nên ngài không thù oán, bất mãn ai một cách đặc biệt. Khi cái gì cũng là không thì an lạc là an lạc chỗ đó. Mình an lạc vì mình gánh trên vai mình những thứ mình thích. Còn vị A La Hán an lạc là vì tay chân của ngài, hai cái vai của ngài không cầm nắm, không khiêng vác, mang đội cái gì hết. Hai cái an lạc khác nhau chỗ đó.

Một bên là tay chân thông dong tự tại không mang vác, cầm nắm; Còn một bên an lạc vì mình có được cái mình muốn. Tùy mình thích thôi. Lúc đó an lạc kiểu nào? Đương nhiên, mình ngồi nghiệm nghiệm thì mình thấy an lạc do có nó mệt lắm. Bởi vì sao? Muốn có thì phải đi tìm. Có rồi phải giữ, giữ không được nó khổ. Sự an lạc đến từ chữ có nó mệt 3 chỗ đó: 1 – phải đi tìm; 2- Có rồi phải giữ; 3- Giữ không được thì khổ. Trong khi an lạc đến từ cái không, đã nói không là hết, không còn chuyện gì để nói nữa hết; An lạc đến từ chữ không nó tốt hơn;

Mà nó xui chỗ này. Bà con nghe bà con hiểu lầm: Ồ, như vậy mình không có gì hết mình hạnh phúc. Sai. Bà con đốt nhà đi, ly dị đi, từ mặt con cái, cha mẹ đi, trở thành người trụ lủi không có gì hết, thì lúc đó các vị vẫn không có an lạc, là vì sao? Là vì các vị chỉ buông cái hình thức thôi. Chứ còn nội dung các vị vẫn còn dính cái này, dính cái kia. Ăn còn thấy thích, nghe mùi thơm còn thấy thích, đúng không? Cái đó chưa được.

Mà cái Không đây là cái không triệt để, không toàn diện, không toàn tập. Phải buông bỏ từ bên trong kia; Chứ còn tự nhiên nghe người ta nói giờ buông hết; về bỏ hết người thân, bỏ hết nhà cửa, tài sản, chỉ còn dưới xà lỏn rách, trên cái áo thun ba lỗ, nghĩ :VẬY CHẮC TUI AN LẠC GIỐNG A LA HÁN. NO. Cái đó thành thẳng ăn mày, thẳng khùng, thẳng ba trợn chứ không phải là thánh; Nhớ nha. Người ta phải buông từ bên trong mới được.

Diệt đế = sự vắng mặt triệt để, có ý thức, intentionally của lòng đam mê. Sự Vô Tham, ly tham có ý thức một cách triệt để, toàn diện; Sự buông bỏ đến từ nhận thức rằng:

1/ Mọi thứ đều là khổ.

2/ Thích gì cũng thích trong khổ.

Buông bỏ đến từ 2 nhận thức này nè mới được gọi là Giải thoát;

Cái thứ ba, Con đường giải thoát. Ở đây, ngài nói đến Bát Chánh Đạo.

Tôi muốn dành hẳn một bài giảng tuần sau cho cái này. Bởi vì tôi báo trước các vị một chuyện: Bát Chánh đạo này 99% Phật tử Việt Nam hiểu lầm, hoặc là không biết gì hết;

- Chánh kiến là cái gì? Chánh kiến gồm có 2.
- Chánh tư duy có 3.
- Chánh ngữ gồm có 4.
- Chánh nghiệp gồm có 3 hoặc 21.
- chánh mạng cũng vậy, cũng có 6 hoặc 21.
- Chánh tinh tấn gồm có 4.
- Chánh niệm gồm có 4.
- Chánh định gồm có 4.

Mấy cái này bắt buộc bà con mình phải có bài giảng riêng vào Chủ nhật tuần sau. Giờ tôi dồn lại bà con bị bội thực, mệt lắm. Nha. Hẹn lại bà con Chủ nhật tuần sau. Cảm ơn./.

www.toaikhanh.com

XIN LƯU Ý:
ĐÂY CHỈ LÀ BẢN CHÉP NHÁP
CHƯA ĐƯỢC SƯ GIÁC NGUYÊN HIỆU ĐỈNH.
QUÝ PHẬT TỬ TẠM THỜI CÓ THỂ DÙNG LÀM
TÀI LIỆU NGHIÊN CỨU CHO RIÊNG MÌNH.
XIN TRÁNH IN ẤN PHỔ BIẾN.
